

SKYE CLEARY

• Wat zou
Simone
de
Beauvoir
doen

?

Gids voor een
authentiek leven

ten have

INLEIDING

Een authentieke rebel worden

Alle onderdrukking leidt tot een staat van oorlog. Dit specifieke geval vormt daarop geen uitzondering.

De tweede sekse

‘Wees gewoon jezelf.’ Dat ‘gewoon’ laat het zo simpel klinken. Als het eenvoudig was, zou het niet nodig zijn om je erop te wijzen. Maar, zo blijkt, dat is wel degelijk nodig. Juist omdat het zelden voorkomt en het zo moeilijk te bereiken is, hunkeren we naar authenticiteit. Het is een hele worsteling om authentiek te zijn. Dit boek is bedoeld om je te helpen bij die zoektocht.

Authenticiteit is een gedevalueerde munt, afgezwakt tot het punt van betekenisloosheid. Wat ‘gewoon jezelf zijn’ betekent, wordt door iedereen anders ingevuld. Literatuur over leiderschap leert ons hoe we authenticiteit kunnen faken. Het belooft de ‘geheimen’ van authenticiteit te onthullen zodat we promotie kunnen maken op het werk. Oprah Winfrey zegt dat als ze had geweten dat authenticiteit zoveel voordelen gaf, ze er veel eerder aan was begonnen. Brené Brown, bestsellerauteur van *De moed van imperfectie* definieert authenticiteit als ‘de dagelijkse praktijk van het loslaten van wie we denken dat we zouden moeten zijn en het omarmen van wie we zijn.’¹ Het loslaten van wie we zouden moeten zijn klinkt goed, maar hoe weten we wie we zijn? Om blijvend geluk te verzekeren, zouden we ons ware zelf moeten omarmen. Maar wat is ons ware zelf? En hebben we dat wel?

Als we het woord ‘authentiek’ willen gebruiken, kan het nuttig zijn om te begrijpen wat het betekent, en ook of het iets is dat we kunnen hebben of iets dat we moeten doen. We kunnen ons afvragen wie er toegang toe heeft, hoe we er toegang toe krijgen, en hoe het ons leven kan beïnvloeden als het ons doel is. Is rapper Lizzo authentiek als ze hardop zegt dat ze van zichzelf houdt en de schoonheidscriteria van anderen afwijst? Of moeten we authenticiteit eerder zoeken bij filosofen zoals Angela Davis, die zich dapper uitspreekt tegen onrechtvaardige omstandigheden zoals seksisme, oorlogen en gevangenissen, en consequenties verbindt aan haar diepste overtuigingen? Misschien ergeren we ons aan dingen die duidelijk niet authentiek zijn: de onophoudelijke leugens van politici, de aan roddel grenzende overpeinzingen van collega’s en vrienden, en de selfies van influencers op Instagram, waarvoor allerlei filters worden gebruikt. Maar als dat alles niet authentiek is, waarom is dat dan zo?

De Franse existentiële filosoof Simone de Beauvoir zag authenticiteit als een fundamenteel aspect van de zin van het leven. Maar ze bedoelde er iets heel anders mee dan de bekende parade van gemeenplaatsen over trouw zijn aan een zuivere vorm van jezelf. Voor De Beauvoir bestaat er geen vaste essentie van ons wezen, omdat we steeds iets anders worden dan wat we vandaag zijn. Voor De Beauvoir gaat ‘existentie vooraf aan essentie’, wat betekent dat ons bestaan (onze existentie) er eerst is en dat we de rest van ons leven bezig zijn met het vormgeven van wie we zijn (onze essentie).² Haar stelling is dat ‘ons ware zelf’ niet te vinden is, maar dat er enkel en alleen een levend en concreet zelf bestaat, dat we scheppen door onze keuzes. Met andere woorden, we zijn een creatief ‘niet-zijn’.

Authentiek zijn betekent dat we onze eigen essentie creëren. Het is dit scheppingsproces dat van vitaal belang is. We ontdekken onszelf niet, we maken onszelf. Authenticiteit is een manier om uitdrukking te geven aan onze vrijheid: beseffen en aanvaarden dat we vrij zijn; inzicht hebben in wat we wel en niet kunnen kiezen als het gaat om onszelf,

onze situatie en anderen; en onze vrijheid gebruiken als een instrument om vorm te geven aan onszelf. Het zelf is niet het product van een keten van onpersoonlijke oorzaken en gevolgen. Jezelf scheppen is een vorm van kunst – het is een bewust kiezen van wie we willen zijn.

Authenticiteit is een poëtische zoektocht, een voortdurend proces van zelfcreatie en zelfvernieuwing, met unieke rijmvormen en ritmes, verzen en strofen, muzen en misstappen. Er bestaan geen specifieke regels of voorgeschreven doelen die onze vormgeving kunnen begeleiden. We moeten onze eigen authenticiteit scheppen. Wat telt is hoe we er vorm aan geven.

Hoewel authenticiteit een zoektocht is, is het geen solistische onderneming. Het is niet iets wat je in je eentje doet, of zelfs zou kunnen doen – om twee belangrijke redenen. Ten eerste heeft De Beauvoirs begrip van authenticiteit een ethische dimensie. We zijn altijd in de wereld met andere mensen, met wie we interacties hebben. We hebben een zeker besef van wat zij voor ons willen en wat wij voor hen willen. Soms verheffen anderen ons. Soms hinderen ze ons. Hoe dan ook, ons leven is onlosmakelijk verbonden met anderen. En ten tweede ontdekken we ook aspecten van onszelf in de verhalen van anderen, zelfs – en misschien wel vooral – in de vergissingen en waanideeën. Als we ons bewuster worden van onszelf, van anderen en van onze groeimogelijkheden, verrijkt dat onze zoektocht naar levensvervulling.

Authenticiteit betekent dat we onze eigen weg gaan, maar niet dat we kunnen doen wat we willen. Voor De Beauvoir is vrijheid zonder verantwoordelijkheid betekenisloos. Verantwoordelijkheid betekent erkennen dat we met elkaar verbonden zijn, en dat we in een bepaalde tijd en plaats leven. De Beauvoir is – meer dan enig andere filosoof – uniek omdat ze ons helpt navigeren in dit spanningsveld tussen het gebruikmaken van de eigen vrijheid en het manoeuvreren

door een wereld vol anderen die hetzelfde proberen te doen.

De Beauvoir schreef: ‘Je leven heeft waarde zolang je waarde toekent aan het leven van anderen, door middel van liefde, vriendschap, verontwaardiging, mededogen.’³ Liefde, vriendschap en mededogen bevinden zich vrijwel altijd op lijstjes van wat mensen belangrijk vinden in het leven. Maar verontwaardiging niet. Ze bedoelt verontwaardiging over onrechtvaardige situaties in de wereld. Daarom is compassie hebben met anderen wezenlijk voor authenticiteit. Ook rebellie speelt daarbij een rol – opstaan tegen onderdrukking en opkomen voor het recht van mensen om in vrijheid hun eigen leven te kunnen inrichten.

In de aanloop naar de Tweede Wereldoorlog neigde De Beauvoir naar het pacifisme, maar toen ze de verspreiding en de verschrikkingen van het fascisme zag, besepte ze het belang van humanisme, solidariteit en verzet. Ze woonde in het door de nazi’s bezette Parijs. Haar levenspartner Jean-Paul Sartre bracht negen maanden door in krijgsgevangenschap. Veel van haar vrienden verdwenen op mysterieuze wijze. De Beauvoir richtte een verzetsgroep op, maar hief die later ook weer op omdat er steeds meer mensen van andere verzetsgroepen werden gearresteerd en verdwenen. In 1939 schreef ze: ‘De geschiedenis greep me vast en liet me daarna niet meer los.’⁴ Ook de ethiek van de authenticiteit liet haar niet meer los.

De Beauvoir zocht de ethische dimensie van authenticiteit in het idee van ‘intersubjectiviteit’, dat wil zeggen, de wederzijdse erkenning en eerbiediging van elkaars vrijheid. In een van haar meest provocerende essays, getiteld ‘Moeten wij De Sade verbranden?’, onderzoekt De Beauvoir de mogelijkheden van intersubjectiviteit in seksueel sadisme. Markies de Sade was een achttiende-eeuwse libertijn die genoot van geweld, seksuele wreedheid en het martelen van mensen.

De Beauvoir zag De Sade als een voorbeeld van iemand die authentiek was in de zin dat hij zijn eigen regels ontwierp, zich niet liet remmen door sociale zeden, en gepassio-

neerd bezig was met schrijven en sadisme. Maar hij was niet authentiek vanuit existentieel perspectief omdat hij vrijheid verwarde met macht. Hij maakte van schandaal een plicht, negeerde sociale ongelijkheid, beroofde zijn slachtoffers van hun vrijheid door hen te veranderen in passieve objecten van zijn verlangens, en zijn gedrag was tiranniek.

De implicatie van De Beauvoirs denken is hier dat een egoïstische levenshouding zoals die van De Sade de indruk kan wekken dat hij radicaal trouw was aan zichzelf. Maar een dergelijke levensstijl gaat voorbij aan de onderlinge verbondenheid van mensen. Authenticiteit is geen zelfzuchtige, slechts naar binnen gerichte zoektocht. Zij heeft ook een morele dimensie omdat we samen op de wereld zijn met anderen. Existentiële vrijheid brengt een verantwoordelijkheid tegenover anderen met zich mee, omdat we dezelfde menselijke conditie delen.

Een veelgehoord bezwaar tegen het existentialisme is: welke reden is er om moreel te handelen als we vrij zijn om onze waarden te kiezen, als authentiek zijn het omarmen en uitoefenen van onze vrijheid is, en als niets ons ervan weerhoudt om anderen uit te buiten? Zoals Fjodor Dostojevski in *De broers Karamazov* suggereerde: Als God dood is – als er niets buiten ons is om ons handelen te leiden – dan mag alles. De Beauvoir worstelde met dit conflict en werkte geestdriftig aan een ethiek gebaseerd op vrijheid. Haar aanhoudend pleidooi tegen de ‘alles mag’-houding is een van de redenen dat ze uniek is onder de existentiële filosofen.

In haar hele oeuvre – van haar vroegste romans en haar late autobiografieën tot haar omvangrijke filosofische boeken en vele wijsgerige essays – schetste ze de mogelijkheid van een authentiek leven waarin erkend wordt dat we altijd in relatie staan tot anderen. Authenticiteit impliceert immers onverschrokken eerlijkheid tegenover onszelf. Authenticiteit daagt ons uit om onszelf met een heldere blik te bezien. Als we goed naar onszelf kijken, blijkt dat we op allerlei manieren afhankelijk zijn van anderen. We ontdekken manieren waarop we elkaars leven verrijken, of een obstakel

kunnen zijn voor anderen en hun projecten.

Hoe word je authentiek in de existentiële zin van De Beauvoir? Streef ernaar om een creatieve rebel te worden – een rebel met een doel. Het doel is de vrijheid zelf. Om authentiek te kunnen zijn moeten we onszelf bevrijden van zowel onderdrukking als zelfopgelegde dwang. We sluiten onszelf vaak op in patronen van angst en vrees en het verlangen om erbij te horen. We dragen maskers in het gezelschap van anderen. We verhullen ook voor onszelf delen van ons wezen, delen waar we ons niet echt prettig bij voelen. Authenticiteit bevrijdt ons. Het geeft ons de moed om ons te ontdoen van de maskers die we dragen uit zelfbescherming. Het geeft ons de mogelijkheid om te streven naar een open toekomst. Een toekomst die we zelf kiezen.

Wanneer we opstaan en ons hele wezen op het spel zetten, en het risico nemen te doen wat we denken wat juist is, creëren we onszelf – dan *maken* we onszelf tot creatieve rebellen. Dat soort onverschrokken handelen – een moedige versie van onszelf worden – is opwindend. Maar die zoektocht kost moeite. We zullen er goed over moeten nadenken. We zullen moeten handelen zonder automatisch aan de verwachtingen van anderen te voldoen. We zullen moeten handelen in het besef dat we verweven zijn met elkaars leven. We zullen moeten handelen door verantwoordelijkheid te nemen voor de mens die we worden.

Ik kwam Simone de Beauvoir tegen op de meest onwaarschijnlijke plaats. Ik nam deel aan een vier uur durend avondcollege voor mijn MBA-programma en luisterde naar een docent die ons de fijne kneepjes van *corporate governance* – deugdelijk bestuur – uitlegde. We zaten onderuitgezakt en de aandacht verslaptte, waardoor ze sneller begon te spreken. De toonhoogte van haar stem veranderde toen ze overging op een nieuw onderwerp.

‘Op je werk, hoe vrij ben je daar *eigenlijk*?’ vroeg ze. Ik

schoot overeind. ‘Wat een vreemde vraag,’ dacht ik. Wat heeft vrijheid te maken met het bestuur van een onderneming? Ze sprak gepassioneerd over Simone de Beauvoir, Jean-Paul Sartre, en hun pleidooi voor vrijheid, authenticiteit en het verantwoordelijkheid nemen bij de keuzes die we maken. Ze betoogde dat organisaties graag de illusie van vrijheid wekken. Maar de enige vrijheid die de meeste mensen op hun werk hebben, is om zich te schikken naar de gegeven omstandigheden of om ontslag te nemen. Er wordt van ons verwacht dat we onafhankelijk denken – ‘out of the box’, zoals ze dat noemen – maar dat wordt zelden beloond. Nu had ze mijn volledige aandacht.

De existentialisten pleitten voor het creëren van onze eigen waarden, zo vervolgde ze. Maar op het werk worden we onder druk gezet om ons te conformeren aan de waarden van de onderneming. Zo niet dan lopen we het risico geen ‘teamspeler’ te zijn. In naam van de organisatiecultuur worden we gebonden aan allerlei regels. We worden aangenomen op grond van de vraag of we in de organisatiecultuur ‘passen’. Ongeacht onze prestaties botst deze praktijk met de existentiële gedachte dat we als mens altijd in wording zijn en voortdurend veranderen – vaak op onverwachte en onvoorspelbare manieren. Ik voelde me licht in het hoofd. Ik had geen tijd gehad om wat te eten voordat de les begon, maar dat was het niet. Iets aan dit college was duizelingwekkend.

Ik had wel gehoord van de Franse existentialisten Simone de Beauvoir en Jean-Paul Sartre, maar wist weinig meer over hen dan wat oppervlakkige feiten. Ik wist dat De Beauvoir een inspiratiebron was geweest van de tweede feministische golf met haar boek *Le deuxième sexe* (*De tweede sekse*) uit 1949 – een radicaal manifest dat de onderdrukking van de vrouw aan de kaak stelde. Ik wist dat ze net zo beroemd was om haar persoonlijke leven als om haar ideeën – dat ze in Parijse jazzcafés omging met de intellectuele elite en een scandaleuze en levenslange relatie had met Jean-Paul Sartre, een filosoof en rokkenjager.

Dit boek is een oproep om in de geest van Simone de Beauvoir authentiek te leven. Het lijkt zo eenvoudig: ‘gewoon’ jezelf zijn, maar wat betekent dat eigenlijk? Volgens De Beauvoir is authenticiteit ‘een poëtische zoektocht, een voortdurend proces van zelfcreatie en zelfvernieuwing’.

Skye Cleary leidt ons langs thema’s als vriendschap, romantische liefde, huwelijk, kinderen en de dood. Ze toont hoe De Beauvoir worstelde om haar eigen pad te vinden, in een tijd even chaotisch en verontrustend als de onze. Cleary maakt hiermee de denkbeelden van De Beauvoir relevant voor de 21e eeuw.

‘Jezelf scheppen is een vorm van kunst – het is een bewust kiezen van wie we willen zijn.’

Skye Cleary – filosoof, schrijver en spreker – heeft haar leven gewijd aan het populariseren van De Beauvoirs werk. *Wat zou Simone de Beauvoir doen?* is haar eerste boek in het Nederlands.

9 789025 908386

NUR 730
ISBN 9789025908386